

Maroko

Przewodnik po rynku

MAROKO
PRZEWODNIK PO RYNKU

© PAIH S.A.

Niniejsza publikacja ma charakter informacyjny.
Została opracowana na podstawie informacji uznanych za wiarygodne
i nie stanowi wykładni ani opinii prawnej.

PAIH S.A. nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania
zamieszczonych w niniejszej publikacji informacji oraz za możliwe
konsekwencje jakichkolwiek działań podjętych w oparciu o te informacje.

Wydawca: Polska Agencja Inwestycji i Handlu S.A.

ISBN 978-83-62132-91-1

Warszawa, październik 2018 r.

Spis treści

I.	Maroko – podstawowe informacje	4
II.	Maroko – ustrój polityczny	6
III.	Maroko – podstawowe informacje gospodarcze	7
IV.	Przydatne adresy i linki	34

I. Maroko – podstawowe informacje

Królestwo Maroka leży w północno-zachodniej Afryce nad Oceanem Atlantyckim i Morzem Śródziemnym. Na wschodzie graniczy z Algierią, na południu de facto z Mauretanią, a na północy z hiszpańskimi enklawami Ceutą i Melillą. Maroko zajmuje powierzchnię 446,55 tys. km². Pod administracją Maroka znajduje się również Sahara Zachodnia (264,3 tys. km²).

Według szacunków Wysokiego Komisarjatu ds. Planowania w Maroku mieszka ponad 33,2 mln osób (w tym 55,1% to mieszkańcy miast). Ludność w wieku produkcyjnym (15- 59 lat) stanowi 61,2% ogółu ludności. Współczynnik aktywności zawodowej osiągnął 52,6%, a wskaźnik zatrudnienia 46,9%. 99,1% ludności kraju stanowią Arabowie i Berberowie. Stolicą Maroka jest Rabat. Religią państwową jest islam. Wśród mieszkańców Maroka 98,7% stanowią muzułmanie (głównie sunniti), 1,1% chrześcijanie i 0,2% wyznawcy judaizmu.

Do największych miast należą: Casablanca, Rabat, Tanger, Agadir, Tetouan, Fez, Marrakesz, Meknes, Safi. Językiem urzędowym jest język arabski, którym posługuje się 75% ludności, oraz berberyjski.

Dialekty berberyjskie są w użyciu głównie w regionach wiejskich. Oficjalnie używanym językiem jest też francuski (w biznesie, administracji państwowej i dyplomacji). Natomiast język hiszpański jest w użyciu na północy kraju oraz na Saharze Zachodniej.

Maroko charakteryzuje się zróżnicowanym klimatem. Na północy panuje klimat śródziemnomorski, na zachodzie oceaniczny (wpływ chłodnego Prądu Kanaryjskiego), w głębi kraju kontynentalny suchy, a na południu skrajnie suchy, pustynny. Centralna część Atlasu Średniego i Wysokiego charakteryzuje się klimatem górskim, a w wyższych partiach gór występują zimą obfite opady śniegu.

Od 2005 roku obywatele polscy udający się do Maroka są zwolnieni z obowiązku wizowego na okres do 90 dni. Nie dotyczy to przyjazdów na pobyt stały, w celu podjęcia pracy bądź innego zajęcia zarobkowego. Prawo wjazdu na teren Maroka bez wizy obejmuje też Saharę Zachodnią administrowaną przez Maroko od 1975 roku.

II. Maroko – ustrój polityczny

Królestwo Maroka jest dziedziczną monarchią konstytucyjną. Najwyższym reprezentantem państwa jest król (od 1999 r. Mohammed VI).

Organizowane w Maroku od lutego 2011 roku protesty społeczne skłoniły monarchę do powołania Komisji Konsultacyjnej ds. Rewizji Konstytucji w celu opracowania projektu nowej ustawy zasadniczej. Nowa konstytucja została przyjęta w referendum 1 lipca 2011 roku. Zwiększyła ona prerogatywy Szefa Rządu i wzmocniła rolę Parlamentu, a zwłaszcza Izby Reprezentantów.

1. Władza ustawodawcza

Władzę ustawodawczą stanowi dwuizbowy Parlament. Zgodnie z nową konstytucją Izba Reprezentantów (izba niższa) liczy 395 członków wybieranych w wyborach powszechnych na pięcioletnią kadencję. 305 deputowanych wyłanianych jest z list lokalnych, a 90 z listy krajowej (60 mandatów zarezerwowano dla kobiet, a 30 dla młodych mężczyzn, których wiek nie przekracza 40 lat). Natomiast liczba członków Izby Doradców (izba wyższa), ma zostać zmniejszona z obecnych 270 do 90-120 członków wybieranych w wyborach pośrednich na 6 lat. Ustawy przyjęte przez Parlament ogłaszane są w Dzienniku Urzędowym.

2. Władza wykonawcza

Władza wykonawcza należy do rządu, na którego czele stoi Szef Rządu (le Chef du Gouvernement).

W wyborach parlamentarnych, które odbyły się w październiku 2016 roku, zwyciężyła islamska partia PJD (Partia Sprawiedliwości i Rozwoju), jednak nie byli w stanie utworzyć rządu. W związku z tym 17 marca 2017 r. król na stanowisko premiera powołał Saadeddine Othmaniego, który stanowisko objął 5 kwietnia 2017 r. stając na czele gabinetu złożonego z sześciu ugrupowań.

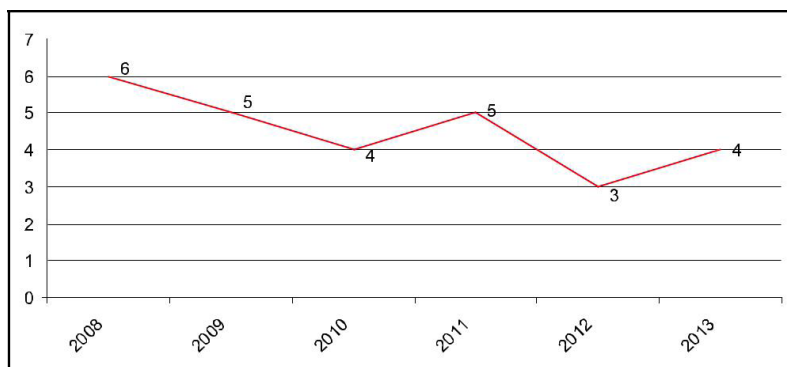
Rząd jest odpowiedzialny przed królem i Parlamentem. Ważnym posiedzeniem Rady Ministrów przewodniczy król.

III. Maroko – podstawowe informacje gospodarcze

Osiągnięcia gospodarcze Maroka w ostatnich latach były spowodowane m.in. wynikiem realizowanych reform i strategii sektorowych (turystyka, przemysł, rolnictwo, rzemiosło) mających na celu wzmocnienie ram makroekonomicznych, zwiększenie konkurencyjności gospodarki, zdywersyfikowanie źródeł wzrostu gospodarczego, tworzenie nowych miejsc pracy i rozszerzenie marokańskiej oferty eksportowej. Kontynuowana modernizacja i rozbudowa infrastruktury gospodarczej przyczyniły się do poprawy wyników sektorów tradycyjnych oraz do zdynamizowania nowych branż o wysokiej wartości dodanej (technologie informacji i komunikacji, przemysł samochodowy, podwykonawstwo dla przemysłu elektronicznego i lotniczego). Wysiłki marokańskiego rządu skierowane są głównie na wspieranie wzrostu gospodarczego oraz przyśpieszenie tempa realizacji reform i strategii sektorowych m.in. dla poprawy konkurencyjności i atrakcyjności inwestycyjnej krajowej gospodarki. Stopniowa liberalizacja gospodarki realizowana jest w ramach umów o wolnym handlu (w tym z UE). Rząd podejmował działania na rzecz ograniczenia niekorzystnego wpływu międzynarodowego kryzysu gospodarczego i finansowego na krajową gospodarkę.

Gospodarka marokańska odczuła negatywne skutki kryzysu (zwłaszcza w krajach UE) i osłabienia koniunktury oraz trudnej sytuacji w regionie spowodowanej wydarzeniami arabskiej wiosny.

Wzrost PKB Maroko w latach 2008 – 2013 na podstawie danych Banku Światowego

W ostatnich latach nastąpił spadek wzrostu gospodarczego. Wzrósł natomiast deficyt budżetowy oraz pogłębiło się ujemne saldo wymiany handlowej z zagranicą. Związane było to m.in. ze zmniejszającymi się wpływami z turystyki i przekazów pieniężnych od marokańskiej diaspory. Dużym obciążeniem dla finansów publicznych są wydatki z Kasy Kompensacyjnej (przeznaczone na subwencjonowanie cen niektórych produktów, zwłaszcza naftowych).

Wg danych Haut Commissariat du Plan stopa bezrobocia w III kw. 2016 r. osiągnęła 10,6%, w tym w środowisku miejskim – 15,1%, a na obszarach wiejskich – 4,3%.

1. Główne sektory gospodarki (o największym znaczeniu/udziale w PKB)

Wg szacunków udział rolnictwa w tworzeniu PKB wynosi ok. 19%, przemysłu ok. 14% a usług ok. 60%.

Sektor rolny

W rolnictwie zatrudnionych jest ok. 40% ogółu pracujących. Obszary uprawne są szacowane na ok. 9 mln ha, co stanowi ok. 12,5% powierzchni kraju. Głównymi produktami są m.in. zboża, cytrusy i oliwki. Ważną częścią rolnictwa marokańskiego jest hodowla – owiec, baranów, kóz, drobiu. Głównym producentem zbóż (ok. 40% całości produkcji) są trzy regio-

ny: Marrakech-Tensift-Alhaouz, Doukkala-Abda i Chaouia-Ouardigha. Należy zauważyć, że z uwagi na niewydolną produktywność produkcja zbóż nie pokrywa zapotrzebowania. W zależności od roku pokrywa ona do ok. 80% zapotrzebowania krajowego. W celu poprawy zaopatrzenia w produkty rolne od 2008 r. wdrażany jest program modernizacji rolnictwa marokańskiego – Plan Maroc Vert (Plan Zielone Maroko). Ma on na celu z jednej strony wsparcie największych producentów tak, aby poprawiając produktywność i zwiększając obszary uprawne zdolni byli wyprodukować nadwyżkę żywności, którą można byłoby eksportować, z drugiej strony wspierany jest rozwój drobnych wytwórców.

Sektor przemysłowy

Główną gałęzią sektora przemysłowego jest przemysł wydobywczy. Maroko eksploatuje bogate złoża fosforytów oraz produkuje kwas fosforowy i nawozy fosforowe.

W celu rozwoju sektora przemysłowego władze opracowały Pakt Krajowy Rozwoju Przemysłu. Aby realizacja założonych celów była spójna, sygnatariuszami Paktu zostali również przedstawiciele przedsiębiorców. Za priorytetowe uznano takie gałęzie przemysłu, jak samochodowy, lotniczy, elektroniczny, odzieżowy i spożywczy. Za cele postawiono sobie wzmocnienie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, polepszanie klimatu gospodarczego, a także kształcenie.

Informacje odnośnie programu dostępne są na stronie: <http://www.invest.gov.ma>

Sektor usług

W sektorze usług główną rolę odgrywa turystyka. Także dla tego sektora władze opracowały program rozwoju – Vision 2020. Zgodnie z tym programem turystyka ma stać się motorem napędowym gospodarki Maroka. Dzięki programowi Maroko ma stać się jedną z 20 najpopularniejszych destynacji turystycznych. W celu przyciągnięcia inwestycji zagranicznych władze marokańskie wprowadziły szereg zachęt, jak np. zwolnienia podatkowe na sprzęt niezbędny do rozbudowy i rozwoju infrastruktury turystycznej. Inwestorzy, którzy zamierzają angażować się w ten sektor mogą podpisać umowę z władzami krajowymi, dzięki której będą mogli uzyskać wsparcie ze strony państwa.

2. System walutowy

Walutą w Maroko jest dirham marokański (MAD). Kurs MAD w stosunku do walut obcych ustala się na podstawie koszyka walut składającego się z euro (80%) i dolara amerykańskiego (20%).

Średnie kursy dirhama w stosunku do euro i dolara amerykańskiego w II i III połowie 2018 r. kształtowały się następująco:

1 EUR = 11,1590 MAD,

1 USD = 9,3685 MAD.

Maroko stopniowo liberalizuje przepisy dotyczące operacji handlu zagranicznego, gwarancji transakcji dewizowych i inwestycji za granicą. Stosowne okólniki publikowane są na bieżąco na stronie internetowej urzędu ds. obrotu dewizowego – Office des changes (www.oc.gov.ma). Wwóz i wywóz dewiz przez osoby fizyczne reguluje Ogólna Instrukcja Operacji Dewizowych z 31.12.2012 roku. Przy wjeździe do Maroka osoby zamieszkałe za granicą (non-résidents) mają obowiązek pisemnego zadeklarowania przywozu dewiz w formie banknotów, jeśli:

- ich równowartość wynosi 100 000 MAD lub więcej (ok. 9 000 EUR),
- zamierzają ponownie wywieźć dewizy o równowartości przekraczającej 40 000 MAD (ok. 3 600 EUR),
- rozważają wpłacenie dewiz na swój rachunek bankowy otwarty w dewizach lub dirhamach.

Deklaracja taka, ważna 6 miesięcy i na jedną podróż, będzie potwierdzeniem źródła pochodzenia dewiz przy ich ewentualnym wywozie z KM.

Natomiast wywóz dewiz (banknotów), których równowartość nie przekracza 40 000 MAD, w zasadzie nie wymaga przedstawienia służbom celnym dowodu ich pochodzenia (o ile nie zachodzi podejrzenie popełnienia oszustwa). Niewykorzystane w Maroku dirhamy można wymienić powtórnie na dewizy tylko na podstawie zaświadczenia o wcześniejszej wymianie obcej waluty na MAD lub innego dokumentu potwierdzającego dokonanie tego typu operacji (kwit z bankomatu lub automatu wymiany walut). W praktyce zdarza się, że przy wywozie zakupionych w Maroko towarów służby celne żądają przedstawienia dowodu wymiany dewiz na sumę odpowiadającą wartości nabytych produktów. Ponad-

to podróżni mają prawo do przywozu i wywozu dirhamów, w formie banknotów, do wartości 2 000 MAD (ok. 180 EUR).

3. Infrastruktura transportowa

Sieć drogowa liczy około 60 tys. km, z których ok. 2/3 pokrytych jest nawierzchnią bitumiczną. Drogi krajowe stanowią ok. 20% sieci, regionalne 18%, a prowincjonalne 63%. Długość dynamicznie rozwijającej się marokańskiej sieci autostradowej wynosi aktualnie ponad 1400 km. W użytkowaniu są następujące autostrady: Rabat-Casablanca-Marrakesz-Agadir, Rabat-Tanger-Oued Rmel (port Tanger Med), Casablanca-El Jadida, Rabat-Meknes-Fez-Oujda, Tetouan-Fnideq. Liczba lotnisk: 56 (w tym 31 z pasami startowymi o sztucznie utwardzonej nawierzchni). Główne lotniska: Casablanka, Marrakesz, Agadir, Rabat, Tanger, Fez, Oujda, Nador, Ouarzazate oraz Laayoune (Sahara Zachodnia). Główne porty: Casablanca, Tanger, Jorf Lasfar, Safi, Mohammedia, Nador, Agadir, Laayoune.

4. Główne bogactwa naturalne

Do głównych eksploatowanych surowców mineralnych należą: fosforyty, baryt, fluoryt, sól, bentonit, cynk, ołów, miedź, mangan, żelazo.

Maroko jest trzecim światowym producentem i pierwszym eksporterem fosforytów. Ocenia się, że marokańskie zasoby tego surowca stanowią 60% rezerw światowych.

Kraj ten dysponuje też zasobami ryb.

5. Pomoc finansowa Unii Europejskiej dla Maroka

W ramach Krajowego Dokumentu Strategicznego (DSP), w latach 2007-2013 Maroko było beneficjentem następującego wsparcia finansowego ze strony UE:

Krajowy Program Indykacyjny (PIN) na lata 2007-2010: 654 mln EUR

Priorytetami dla PIN 2007-2010 były kwestie społeczne (edukacja, ochrona zdrowia, programy Narodowej Inicjatywy na rzecz Rozwoju Społecznego/INDH/), sprawowanie rządów (prawa człowieka, wsparcie instytucjonal-

ne), gospodarka (sektor prywatny, rolnictwo, zmniejszenie izolacji regionów, energia) i środowisko (zaopatrzenie w wodę pitną i kanalizacja).

Krajowy Program Indykacyjny (PIN) na lata 2011-2013: 580,5 mln EUR

W ramach PIN 2011-2013 wsparcie dotyczyło takich dziedzin, jak: kwestie społeczne (rozwój obszarów wiejskich, INDH, zdrowie, edukacja), sprawowanie rządów (finanse publiczne, wdrażanie zaawansowanego statusu, równość płci) i gospodarka (rolnictwo).

Natomiast w ramach współpracy finansowej UE-Maroko w latach 2011-2012 zobowiązania wyniosły łącznie 360,47 mln EUR.

Maroko korzysta również z pomocy finansowej niektórych krajów członkowskich UE (Belgia, Niemcy, Hiszpania, Francja, Włochy, Dania) w ramach współpracy bilateralnej.

6. Uczestnictwo w wielostronnych organizacjach i porozumieniach o charakterze ekonomicznym

Maroko jest członkiem Organizacji Narodów Zjednoczonych, Ligi Państw Arabskich, Światowej Organizacji Handlu, Międzynarodowego Funduszu Walutowego, Unii Arabskiego Maghrebu (UMA), Banku Światowego, Afrykańskiego Banku Rozwoju (BAD).

Maroko zawarło umowy o wolnym handlu z Unią Europejską, USA, Turcją, a także z Egiptem, Tunezją i Jordanią (porozumienie z Agadiru) oraz krajami członkowskimi Ligi Państw Arabskich (umowa GAFTA).

7. Relacje gospodarcze z UE

Podpisany w 1996 roku Układ Stowarzyszeniowy Maroko – Unia Europejska, który wszedł w życie 1 marca 2000 roku, stanowi podstawę prawną relacji dwustronnych, w tym gospodarczych. Zgodnie z przyjętym harmonogramem, od 1 marca 2012 roku został całkowicie zliberalizowany handel produktami przemysłowymi między Marokiem a UE.

1 października 2012 roku weszła w życie, zawarta w grudniu 2010 roku, umowa o dalszej liberalizacji handlu produktami rolnymi i rolnymi przetworzonymi oraz produktami rybołówstwa pomiędzy UE a Marokiem.

Natomiast od 1 listopada 2012 roku obowiązuje umowa w sprawie rozstrzygnięcia sporów handlowych, która wzmacnia ochronę prawną inwestorów z UE i Maroka. Porozumienie to ustanowiło mechanizm rozwiązywania sporów między państwami. Dotyczy ono zagadnień objętych Układem Stowarzyszeniowym (bez kwestii odnoszących się do konkurencji i ochrony handlowej). W ramach rozpoczętych w marcu 2013 roku negocjacji w sprawie zawarcia kompleksowej i pogłębionej umowy o wolnym handlu (DCFTA) wypracowany ma być mechanizm regulowania sporów między inwestorem a państwem (investor-to-state), który odnosił się będzie tylko do ochrony inwestycji. Do chwili obecnej odbyły się cztery rundy negocjacyjne.

Pod koniec 2012 roku w życie weszło porozumienie pomiędzy UE a Maroko dotyczące kwestii rolnych i partnerstwa w sektorze rybołówstwa.

W październiku 2008 roku Maroko, jako pierwszy z krajów objętych Europejską Polityką Sąsiedztwa (EPS), uzyskało zaawansowany status w relacjach z UE. Realizacja przyjętej „mapy drogowej” prowadziła do wypracowania nowej formuły stosunków dwustronnych, będącej czymś pośrednim pomiędzy stowarzyszeniem a członkostwem. UE zachęca Maroko do kontynuacji działań na rzecz dostosowania krajowych przepisów prawnych do dorobku wspólnotowego. Harmonizacja ustawodawstwa jest szczególnie ważna w takich dziedzinach jak usługi finansowe (ubezpieczenia), zamówienia publiczne oraz normy i regulacje techniczne (w zakresie jakości i bezpieczeństwa). W ramach EPS UE wspiera realizację reform podejmowanych przez Maroko, które korzysta z pomocy technicznej porównywalnej do tej, którą nowe kraje członkowskie UE otrzymują w okresie przedakcesyjnym przy wdrażaniu dorobku wspólnotowego. Ważną formą współpracy jest instytucjonalna współpraca bliźniacza.

8. Współpraca handlowa i inwestycyjna

Do głównych towarów importowanych z UE do Maroka należą: olej napędowy i opały, samochody osobowe, LPG i inne węglowodory, produkty chemiczne, maszyny i urządzenia różne, pojazdy przemysłowe, tworzywa sztuczne i wyroby z nich, części i części zamienne do samochodów osobowych, pszenica, druty i kable elektryczne. Przedmiotem marokańskiego eksportu są zwłaszcza: wyroby odzieżowe, druty i kable

elektryczne, artykuły dziane, samochody osobowe, kwas fosforowy, skorpaki i mięczaki, pomidory świeże, przetwory i konserwy z ryb i skorpaków, fosforyty.

Kraje UE znajdują się wśród czołowych inwestorów zagranicznych w Maroku. Skumulowana wartość wszystkich europejskich inwestycji wyniosła w 2012 r. 15 mld EUR. Z drugiej strony inwestycje marokańskie w krajach UE wyniosły w tym czasie 800 mln EUR. Wśród poszczególnych państw od wielu lat pierwszą pozycję na liście inwestorów zajmuje Francja. Jej udział w całości inwestycji zagranicznych wynosi ok. 43%. Z pozostałych państw europejskich w pierwszej dziesiątce największych inwestorów znajduje się Hiszpania (na ósmym miejscu), Niemcy (na dziewiątym) i Belgia (na dziesiątym). Dalsze pozycje zajmują: Wielka Brytania, Holandia, Szwecja, Włochy, Luksemburg, Portugalia, Cypr, Polska, Austria, Irlandia, Grecja, Finlandia, Słowacja, Malta.

9. Dwustronna współpraca gospodarcza Polska – Maroko

Gospodarcze umowy dwustronne

Pomiędzy Polską a Marokiem podpisane zostały następujące umowy

- Umowa o komunikacji lotniczej (podpisana 29.11.1969 r., weszła w życie z dniem podpisania);
- Umowa o międzynarodowych przewozach drogowych (podpisana 01.02.1993 r., weszła w życie 17.06.2008 r.);
- Umowa o wzajemnym popieraniu i ochronie inwestycji (podpisana 24.10.1994 r., weszła w życie dnia 08.07.1999 r.);
- Konwencja w sprawie unikania podwójnego opodatkowania i zapobiegania uchylaniu się od opodatkowania w zakresie podatków od dochodu i majątku (podpisana 24.10.1994 r., weszła w życie 23.08.1996 r.);
- Umowa o transporcie morskim (podpisana 20.05.1999 r., weszła w życie 28.05.2004 r.);
- Umowa o współpracy w dziedzinie turystyki (podpisana 05.05.2000 r., weszła w życie 07.03.2003 r.);

Międzyresortowe:

- między resortami gospodarki:

Deklaracja Ministra Gospodarki RP i Ministra Handlu Zagranicznego Maroka o wzajemnej współpracy podpisana w Warszawie 28.01.2010 r.;

- między resortami rolnictwa:
 - Umowa o współpracy w dziedzinie kwarantanny i ochrony roślin podpisana dnia 23 listopada 1995 r.;
 - Konwencja sanitarno-weterynaryjna podpisana dnia 23.11.1995 r.;
- między resortami środowiska:
 - Umowa o współpracy w dziedzinie ochrony środowiska podpisana 05.05.2000 r.

Członkostwo Polski w UE zasadniczo nie ogranicza możliwości zawierania bilateralnych umów o współpracy gospodarczej. Konieczne jest jednak uwzględnienie dwóch czynników odnoszących się do aspektów zawierania umów: merytorycznego i proceduralnego. Po pierwsze, umowa o współpracy gospodarczej nie może regulować przedmiotu pozostającego w wyłącznej kompetencji UE, w tym przede wszystkim zasad polityki handlowej, a po drugie, zawarcie umowy o współpracy gospodarczej musi być konsultowane z UE i jej państwami członkowskimi zgodnie z decyzją Rady ustanawiającą procedurę konsultacji odnoszącą się do umów o współpracy między Państwami Członkowskimi a państwami trzecimi.

10. Handel zagraniczny i inwestycje

Maroko jest tradycyjnie jednym z głównych partnerów handlowych RP wśród krajów Afryki i Bliskiego Wschodu.

Wartość polskiego eksportu do Maroka w 2016 wyniosła 1 213,7 mln PLN, a importu z tego kraju – 1 283,3 mln PLN. W efekcie dwustronna wymiana towarowa zamknęła się ujemnym dla Polski saldem wynoszącym -69,6 mln PLN. Obroty handlowe wykazują się dużą dynamiką również w 2014 r. – w okresie styczeń-październik obroty handlowe pomiędzy oboma krajami wyniosły 434,86 mln EUR, czyli przewyższyły całoroczne obroty za rok 2013. W tym okresie polski eksport do Maroka wyniósł 259,74 mln EUR, a import z tego kraju 175,12 mln EUR.

Polsko-marokańskie obroty towarowe w latach 2008 – 2014 kształtowały się następująco:

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	dynamika 2012/2013 %	2014 I – X
Obroty	425,5	180,28	224,95	311,21	367,21	403,01	9,7	434,86
Eksport do KM	229,5	101,44	106,70	143,89	186,66	214,31	14,8	259,74
Import z KM	196,0	78,84	118,25	167,32	180,55	188,70	4,4	175,12
Saldo	+33,5	+22,6	-11,55	-23,43	+6,11	+25,61		+84,62

Dane za Insigos (w mln EUR)

Według danych NBP stan należności z tytułu polskich inwestycji bezpośrednich w Maroku wyniósł na koniec 2013 roku 31,9 mln EUR. Poziom inwestycji marokańskich w Polsce w 2013 r. wyniósł 0,9 mln EUR.

11. Nabywanie i wynajem nieruchomości

W Maroku prawo zakazuje cudzoziemcom nabywania ziemi poza obszarami miejskimi. Tereny te są bowiem zaliczane do rolniczych. Jednakże, dla zachęcenia inwestorów zagranicznych, uwzględnia się możliwość zmiany natury prawnej danego terenu poprzez zaliczenie go do klasy „przeznaczenie nierolnicze” (V.N.A.). Procedura ta jest jednak bardzo złożona.

Generalnie procedura zakupu terenów pod inwestycje jest uciążliwa. Zakup terenu należącego do państwa może zająć 4 miesiące, a ziemi rolniczej – rok, jeśli projekt nie jest związany z rolnictwem, i nawet 2 lata, gdy chodzi o tereny nadmorskie. Poważną przeszkodę dla inwestora może również stanowić czas oczekiwania na pozwolenie na budowę lub na inwestowanie wynoszący odpowiednio 2 i 8 miesięcy.

Procedura rejestracji nabytej nieruchomości jest zdecentralizowana. Dokonuje się jej w jednym z 19 regionalnych urzędów ksiąg wieczystych (odpowiadających siedzibom trybunałów pierwszej instancji) podlegających administracji centralnej (Agence nationale de la conservation foncière, du cadastre et de la cartographie).

Zakup nieruchomości pociąga za sobą obowiązek uiszczenia pewnej liczby opłat i podatków, które zależą od sytuacji prawnej nieruchomości.

Tworzenie licznych stref przemysłowych i wolnocłowych oraz parków przemysłowych ułatwia zakup lub dzierżawę terenów przemysłowych. Uruchomiony w 1999 r. Fundusz Hassana II na Rzecz Rozwoju Gospodarczego i Społecznego uczestniczy w finansowaniu zarówno infrastruktury przyjmującej inwestycje (tworzenie nowych i renowacja już istniejących stref przemysłowych), jak i projektów inwestycyjnych w konkurencyjnych sektorach gospodarki. Fundusz wspiera inwestorów bezpośrednio (pokrywanie części kosztów zakupu terenu, budynków) i pośrednio (oddanie do dyspozycji przedsiębiorców, w zagospodarowanych strefach przemysłowych, gotowych do użytku lokali o przystępnej wysokości czynszu).

Nie ma natomiast ograniczeń w zakresie nabywania lokali mieszkalnych i wynajmu nieruchomości przez cudzoziemców. Wynajem nieruchomości odbywa się najczęściej za pośrednictwem działających na rynku agencji nieruchomości.

12. Dostęp do rynku dla polskich towarów i usług

Członkostwo Polski w Unii Europejskiej otworzyło polskim eksporterom dostęp do rynku marokańskiego na zasadach preferencji stosowanych dotąd dla firm z krajów UE.

Zgodnie z harmonogramem przewidzianym Układem Stowarzyszeniowym Maroko – Unia Europejska, od 1 marca 2012 roku został całkowicie zliberalizowany handel produktami przemysłowymi. Ponadto 1 października 2012 roku weszła w życie, zawarta w grudniu 2010 roku, umowa o dalszej liberalizacji handlu produktami rolnymi i rolnymi przetworzonymi oraz produktami rybołówstwa pomiędzy UE a Marokiem.

Natomiast od 1 listopada 2012 r. obowiązuje umowa w sprawie rozstrzygania sporów handlowych, która wzmacnia ochronę prawną inwestorów z UE i Maroka. Porozumienie to ustanowiło mechanizm rozwiązywania sporów między państwami (state-to-state). Dotyczy on zagadnień objętych Układem Stowarzyszeniowym (bez kwestii odnoszących się do konkurencji i ochrony handlowej). W ramach rozpoczętych w kwietniu 2013 roku negocjacji w sprawie zawarcia kompleksowej

i pogłębionej umowy o wolnym handlu (DCFTA) wypracowany ma być m.in. mechanizm regulowania sporów między inwestorem a państwem (investor-to-state), który odnosił się będzie tylko do ochrony inwestycji.

Negocjacje w sprawie DCFTA dotyczą 14 dziedzin. Umowa ta będzie obejmować m.in. takie kwestie, jak ułatwianie wymiany handlowej, bariery techniczne w handlu, środki sanitarne i fitosanitarne, ochrona inwestycji, zamówienia publiczne, polityka konkurencji.

W ramach DCFTA kontynuowane są – toczące się już wcześniej – negocjacje dotyczące swobody świadczenia usług i zakładania przedsiębiorstw.

Nie istnieją ograniczenia prawne, które nie pozwalałyby na podjęcie działalności gospodarczej na terenie Maroka m.in. w zakresie usług inżynierskich, budowlanych i związanych z nimi usług inżynierskich oraz hotelarskich i gastronomicznych. Natomiast w wielu dziedzinach bądź wymagane jest uzyskiwanie koncesji lub zezwoleń (szkolnictwo wyższe, zaopatrzenie w wodę pitną i kanalizacja, zawody medyczne, paramedyczne i farmaceutyczne), bądź istnieje monopol marokański (usługi pocztowe, eksploatacja targowisk hurtowych owoców i warzyw oraz hal rybnych, zaopatrzenie w energię elektryczną). Negocjacje pomiędzy Marokiem a UE w sprawie liberalizacji handlu usługami i prawa do zakładania firm obejmują usługi świadczone przedsiębiorstwom, usługi odnoszące się do komunikacji, dystrybucji, edukacji, zdrowia i opieki społecznej, ochrony środowiska oraz usługi budowlane i związane z nimi usługi inżynierskie, usługi finansowe, turystyczne, rekreacyjne, kulturalne i sportowe oraz transportowe. Zobowiązania obu stron mają też dotyczyć działalności w takich sektorach jak przemysł, energia i górnictwo, rzemiosło, rolnictwo, rybołówstwo i leśnictwo.

Mimo, że Maroko odnotowało znaczne postępy w zakresie poprawy swej atrakcyjności pod względem lokowania inwestycji zagranicznych, w opinii inwestorów istnieją nadal przeszkody hamujące wzrost inwestycji. W raporcie Banku Światowego „Doing Business 2018” dotyczącym warunków prowadzenia działalności gospodarczej, Maroko zostało sklasyfikowane na 69. miejscu wśród 189 ocenianych krajów (wobec 87. w roku 2014).

13. Dostęp do rynku pracy, świadczenie usług i zatrudnienie obywateli RP

Przepisy obowiązujące przy zatrudnianiu pracowników w Maroku są zawarte w Kodeksie Pracy. Po szerokim otwarciu marokańskiego rynku pracy w latach siedemdziesiątych, gdy zatrudniano zagranicznych specjalistów, w tym z Polski (lekarzy, inżynierów, nauczycieli), obecnie realizowana polityka zatrudniania cudzoziemców w Maroku ma charakter restrykcyjny. Wynika to z faktu, że istnieje relatywnie wysokie nasycenie rynku pracy własnymi kadrami. Stąd szanse na ewentualne zatrudnienie występują wtedy, gdy okresowo pojawiają się specyficzne potrzeby zatrudniania zagranicznych specjalistów w związku z realizacją konkretnych projektów.

Podjęcie przez cudzoziemca pracy w Maroku uwarunkowane jest zawarciem umowy o pracę przez Wydział Zatrudnienia Migrantów w Dyrekcji Zatrudnienia Ministerstwa Zatrudnienia i Kształcenia Zawodowego. Stosowne podanie o zgodę na podjęcie pracy musi zawierać szereg dokumentów, w tym m.in. obowiązujące formularze prośby o zawarcie umowy o pracę, obowiązujące formularze umowy o pracę dla cudzoziemców, kopie dokumentów potwierdzających kwalifikacje zawodowe pracownika, a także zaświadczenie wystawione przez Krajową Agencję Promocji Zatrudnienia i Kwalifikacji – ANAPEC (www.anapec.org), stwierdzające brak kandydatów miejscowych mogących podjąć pracę proponowaną pracownikowi zagranicznemu.

Z obowiązku wystąpienia o zaświadczenie do ANAPEC zwolnieni są m.in.

- małżonkowie obywateli marokańskich,
- osoby urodzone w Maroku, które zamieszkiwały w tym kraju przynajmniej 6 miesięcy,
- osoby zarządzające lub współzarządzające firmami oraz akcjonariusze,
- eksperci wykonujący ekspertyzy techniczne w okresie nieprzekraczającym 6 miesięcy.

Umowy o pracę dotyczące zawodów regulowanych przekazywane są do zaopiniowania przez Sekretariat Generalny Rządu, a w niektórych przypadkach przez kompetentne ministerstwo. Cudzoziemcy mogą wykonywać w Maroku niektóre z zawodów regulowanych pod warunkiem, że

w kraju, z którego pochodzą pracownicy zagraniczni, obowiązuje zasada wzajemności w dostępie obywateli marokańskich do tych zawodów.

W przypadku pierwszego wystąpienia o zgodę na podjęcie pracy, ewentualne zezwolenie jest zazwyczaj wydawane na okres jednego roku. Przedłużenie może dotyczyć 1-2 lat w zależności od potrzeb pracodawcy.

Istnieje również możliwość uzyskania zezwolenia czasowego na wykonywanie pracy w okresie 3, 6 lub maksymalnie 9 miesięcy. Stosowne podanie musi zawierać formularz prośby o zezwolenie czasowe i kopię paszportu. Niezbędne jest uzyskanie zezwolenia na podjęcie pracy zarobkowej nawet w przypadku pobytu nieprzekraczającego 90 dni, który nie wymaga dopełnienia formalności związanych z wystąpieniem o kartę pobytową. Należy zaznaczyć, że osoby, które nie spełniają wymogów uzyskania niezbędnych zezwoleń mogą podlegać wydaleniu z terytorium Maroka.

Firmom polskim, starającym się o podwykonawstwo kontraktów w Maroku, zaleca się przy negocjowaniu umów z firmami zagranicznymi położyć nacisk na konieczność załatwienia wszystkich formalności związanych z pobytem i zatrudnieniem polskich specjalistów przez zagranicznego zleceniodawcę lub jego lokalnego partnera. Bowiem nawet w przypadku przedsiębiorstw zagranicznych, które wygrały przetargi na realizację zamówień publicznych w Maroku, liczba zatrudnionych cudzoziemców nie może w zasadzie przekroczyć 30% ogółu pracowników.

14. Kwestie podatkowe

Ustawa z 1984 radykalnie zreformowała marokański system podatkowy i dostosowała go do nowoczesnych standardów. W 1986 roku wprowadzono podatek VAT (taxe sur la valeur ajoutée – TVA), w 1987 roku podatek od dochodów firm (impôt sur les sociétés – IS), a w 1989 roku ustanowiono ogólny podatek dochodowy od osób fizycznych (impôt général sur le revenu – IGR), który został zastąpiony od 1 stycznia 2006 roku podatkiem dochodowym od osób fizycznych (impôt sur le revenu – IR).

Rozpoczynając stopniowe znoszenie ceł przewidziane postanowieniami Układu Stowarzyszeniowego z Unią Europejską, Maroko weszło w drugą fazę reformy mającej na celu poprawę struktury podatków

i usprawnienie zarządzania systemem podatkowym. Kontynuowana jest też rozpoczęta kilka lat temu reorganizacja i modernizacja marokańskiej administracji skarbowej.

Kolejny postęp w reformowaniu systemu podatkowego odnotowano w roku 2007. Ustawa budżetowa usankcjonowała przyjęcie Ogólnego kodeksu podatków, który wszedł w życie 1 stycznia 2007 roku. Jego opracowanie było zwieńczeniem rozpoczętego w 2004 roku procesu uproszczenia i harmonizacji systemu podatkowego. Kodeks zgrupował całość przepisów znajdujących się dotąd w różnych aktach prawnych. Stanowi on jedyną referencję w zakresie przeprowadzania kontroli i rozwiązywania sporów podatkowych.

Z uwagi na złożoność systemu podatkowego i zmiany wprowadzane w kolejnych ustawach budżetowych, w przypadku rzeczywistego zainteresowania konieczne jest korzystanie z usług lokalnego doradztwa podatkowego i finansowego.

Do podstawowych podatków obowiązujących w Maroku należą:

Podatek od dochodów firm (IS)

Opodatkowaniu podatkiem IS podlegają dochody uzyskiwane przez przedsiębiorstwa i inne osoby prawne. Od 1 stycznia 2008 roku podstawowa stawka podatku została obniżona z 35% do 30%, a dla firm z sektora finansowego z 39,6% do 37%. Istnieją też stawki specyficzne (8,75%, 10%, 17,5%). Dla przedsiębiorstw zagranicznych niemających stałej siedziby w Maroku możliwe jest stosowanie podatku zryczałtowanego (8%) lub potrącanego u źródła (10% i 20%).

Podatek od dochodów firm charakteryzuje się licznymi zwolnieniami podatkowymi całkowitymi lub częściowymi, które mogą być stałe lub czasowe, regionalne lub sektorowe (np. w ustawie budżetowej na 2011 rok podatek IS dla bardzo małych firm – o obrotach netto do 3 mln MAD został obniżony do 15%. Miało to m.in. zachęcić przedsiębiorstwa do wyjścia z szarej strefy).

Podatek dochodowy od osób fizycznych (IR)

Podatek IR obowiązuje osoby fizyczne i spółki osób fizycznych. Opodatkowaniem objęte są zarobki i dochody uzyskane z tytułu wykonywanej pracy zawodowej oraz dochody z nieruchomości ziemskich i kapitałowe.

Od 01.01.2010 roku stawki podatku od wynagrodzeń wynoszą 0% (dla dochodów rocznych, które nie przekraczają 30 tys. MAD), 10%, 20%, 30%, 34% oraz 38% (dla dochodów powyżej 180 tys. MAD).

Podobnie jak w przypadku podatku IS, istnieje szereg środków derogacyjnych stosowanych dla podatku IR (szczególnie w zakresie działalności związanych z eksportem, nieruchomościami i turystyką).

Podatek solidarnościowy

W 2012 rok wprowadzono nowy podatek – społeczną kontrybucję solidarnościową m.in. od zysków firm (od 2013 roku wynosi od 0,5%-2% i pobierany jest od rocznych zysków netto równych lub wyższych od 15 mln MAD) i dochodów osób fizycznych (od 2013 roku waha się od 2% – 6% i płacony jest od rocznych dochodów równych lub wyższych niż 360 tys. MAD).

Podatek VAT

Podatek od towarów i usług jest pobierany przy wszystkich operacjach związanych z działalnością handlową, przemysłową i rzemieślniczą, ze świadczeniem usług, z wykonywaniem wolnych zawodów i przeprowadzaniem transakcji importowych.

Stawka podstawowa wynosi 20%, a stawki zredukowane 14%, 10% i 7%. Specyficzne podatki VAT (obliczane w oparciu o wolumen towarów) stosowane są m.in. przy dostawach i sprzedaży napojów alkoholowych, wyrobów (innych niż narzędzia) z metali szlachetnych (złoto, srebro, platyna).

Z podatku VAT zwolniona jest znaczna liczba produktów przeznaczonych do konsumpcji wewnętrznej. Opodatkowanie to nie dotyczy również działalności rolniczej. Dla eksporterów (produktów lub usług) przewidziane są procedury zawieszające.

15. System zamówień publicznych

Dekret o zamówieniach publicznych z 30 grudnia 1998 roku został zastąpiony dekretem nr 2-06-388 z dnia 5 lutego 2007 roku określającym warunki i formy przyznawania zamówień publicznych oraz niektóre zasady odnoszące się do zarządzania nimi i kontroli. Nowe dyspozycje weszły w życie 19 października 2007 roku.

Dekret został opublikowany w Dzienniku Urzędowym (Bulletin officiel) nr 5518 z 19 kwietnia 2007 roku (www.sgg.gov.ma).

Wprowadzone zmiany były częścią realizowanego od wielu lat procesu reform dotyczących warunków prowadzenia działalności gospodarczej w Maroku.

Reforma systemu zamówień publicznych miała na celu przede wszystkim:

- pobudzenie konkurencji,
- zwiększenie przejrzystości procesu przyznawania zamówień,
- ochronę praw przedsiębiorstw m.in. dzięki uproszczeniu i uporządkowaniu obowiązującej procedury.

Pobudzeniu konkurencji i zwiększeniu udziału firm w przetargach ogłaszanych w Maroku miały sprzyjać m.in.:

- bezpłatny dostęp do dokumentacji przetargowej publikowanej na Marokańskim Portalu Zamówień Publicznych (www.marchespublics.gov.ma) oraz w 2 dziennikach (w języku francuskim i arabskim) o zasięgu krajowym, wybranych przez zleceniodawcę,
- możliwość składania ofert drogą elektroniczną poprzez ww. portal, który ma być stopniowo rozbudowywany (zamieszczanie informacji nt. planowanych programów zamówień oraz ogłoszonych przetargów i ich wyników, publikowanie fragmentów protokołów z posiedzeń komisji przetargowych i raportów z realizacji zamówień),
- w przypadku dużych zamówień (od wartości netto w wysokości 1,8 mln MAD /0,16 mln EUR/ dla dostaw dóbr i usług i od 65 tys. MAD /5,7 tys. EUR/ dla wykonywanych robót), wydłużenie z 21 do 40 dni okresu, który musi upłynąć od publikacji informacji o ogłoszonym przetargu do terminu składania ofert.

Do zwiększenia przejrzystości procesu przyznawania zamówień miały się przyczynić przyjęte postanowienia dotyczące:

- zakazu korupcji (aktywnej i pasywnej),
- obowiązku zachowania powściągliwości i tajemnicy służbowej,
- określenia kryteriów oceny ofert,
- wymogu przedstawienia odrzuconym oferentom stosownego uzasadnienia decyzji komisji przetargowej, które ma być zachowane przez zleceniodawcę przez 5 lat,
- obowiązku publikowania na portalu zamówień publicznych głównych dokumentów i decyzji dotyczących przeprowadzonej procedury przetargowej.

Proces uproszczenia i uporządkowania obowiązującej procedury objął m.in.:

- zebranie w jednym tekście rozproszonych wcześniej dyspozycji,
- podanie brakujących w poprzednim dekrete definicji niektórych terminów oraz wprowadzenie nowych pojęć,
- uregulowanie podwykonawstwa (nie może ono m.in. przekroczyć 50% wartości zamówienia),
- skrócenie czasu trwania niektórych etapów procedury,
- wprowadzenie równego traktowania krajowych i zagranicznych oferentów w zakresie wymaganych do przedstawienia dokumentów.

Dekret przewiduje następujące formy udzielania zamówień publicznych: przetarg, konkurs i procedurę negocjacji. Natomiast zamówienia o niewielkiej wartości mogą być rozliczane na podstawie wystawionego kwitu zamówienia.

W ramach kontynuacji reformy marokańskiego systemu zamówień publicznych 1 września 2013 roku wszedł w życie nowy dekret (nr 2-12-349 z 20 marca 2013 roku – tekst dostępny na www.sgg.gov.ma). Nowy dekret dotyczy zamówień publicznych udzielanych nie tylko przez administrację centralną, ale także przez samorządy terytorialne i ich ugrupowania oraz przedsiębiorstwa państwowe o charakterze administracyjnym. Dokument ten stanowi ważny etap w procesie poprawy zarządzania publicznymi pieniędzmi oraz zwiększenia przejrzystości i równości w dostępie do zamówień.

Nowy dekret wprowadza jednak możliwość stosowania zasady preferowania krajowych firm.

Informacje nt. ogłaszanych w Maroku przetargów dotyczących zamówień publicznych są już często dostępne w wersji elektronicznej m.in. na Marokańskim Portalu Zamówień Publicznych (www.marchespublics.gov.ma) oraz na stronach internetowych poszczególnych urzędów państwowych, w tym Krajowego Urzędu Elektryczności i Wody Pitnej (ONEE – www.one.org.ma) i Urzędu Kolejnictwa (ONCF – www.oncf.ma).

16. Ochrona własności przemysłowej i intelektualnej

Od 1971 roku Maroko jest członkiem Światowej Organizacji Własności Intelektualnej (WIPO).

Jest też stroną następujących konwencji i porozumień:

- Konwencji berneńskiej o ochronie dzieł literackich i artystycznych (od 1917 roku),
- Konwencji paryskiej o ochronie własności przemysłowej (od 1917 roku),
- Porozumienia madryckiego o międzynarodowej rejestracji znaków towarowych (od 1917 roku),
- Porozumienia madryckiego dotyczącego zwalczania fałszywych i oszukańczych oznaczeń pochodzenia towarów (od 1917 roku),
- Porozumienia haskiego dotyczącego międzynarodowego depozytu wzorów przemysłowych (od 1930 roku),
- Porozumienia nicejskiego dotyczącego międzynarodowej klasyfikacji towarów i usług dla celów rejestracji znaków (od 1966 roku),
- Powszechnej konwencji o prawie autorskim (od 1972 roku),
- Konwencji brukselskiej dotyczącej przekazywania sygnałów przenoszących programy drogą satelitarną (od 1983 roku),
- Traktatu z Nairobi w sprawie ochrony symbolu olimpijskiego (od 1993 roku),
- Układu o Współpracy Patentowej (PCT) (od 1999 roku),
- Protokołu do Porozumienia madryckiego o międzynarodowej rejestracji znaków (od 1999 roku),
- Międzynarodowej Konwencji Ochrony Nowych Odmian Roślin (UPOV) (od 2006 roku).

Na mocy ustawy nr 13-99 z 3 stycznia 2000 roku utworzony został (z połączenia istniejącego wcześniej urzędu oraz Centralnego Rejestru Handlowego) Marokański Urząd Własności Przemysłowej i Handlowej (OMPIC), który podlega Ministerstwu Przemysłu, Handlu (Wewnętrznego) i Nowych Technologii. Do zadań OMPIC należy m.in. rejestracja i zarządzanie własnością przemysłową (patenty na wynalazki, wzory przemysłowe, znaki towarowe, nazwy handlowe).

Prawami autorskimi i prawami pokrewnymi zajmuje się podlegające Ministerstwu Informacji Marokańskie Biuro Prawa Autorskiego (BMDA), a ochroną nowych odmian roślin – Ministerstwo Rolnictwa i Rybołówstwa Morskiego.

Zobowiązania Maroka wynikające z Porozumienia w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej (TRIPS) przyczyniły się do rewizji całego krajowego ustawodawstwa obowiązującego w tym zakresie od dziesięcioleci.

Zmiany w dziedzinie ochrony własności przemysłowej wniosła nowelizacja ustawy o ochronie własności przemysłowej.

Najczęściej spotykanymi w Maroku przestępstwami z zakresu własności intelektualnej są podrabianie i piractwo materiałów audio i wideo, znaków oraz wzorów przemysłowych.

Rynek marokański jest zarówno odbiorcą towarów podrabianych (pochodzących głównie z Azji), jak i miejscem ich tranzytu. W niektórych sektorach (tekstylny-odzieżowy i skórzanym) Maroko jest nawet producentem tego typu wyrobów.

17. Struktura administracji gospodarczej i sądownictwo gospodarcze

Za politykę gospodarczą Maroka odpowiedzialny jest rząd. Decyzje rządowe w istotnych sprawach, przedkładane Parlamentowi do zatwierdzenia, przygotowywane są w oparciu o dyrektywy królewskie.

W sprawach gospodarczych główne zadania realizowane są przez:

- Ministerstwo Ekonomii i Finansów (www.finances.gov.ma);
- Ministerstwo Zaopatrzenia, Transportu, Logistyki i Wody (www.equipement.gov.ma);

- Ministerstwo Planowania Przestrzennego, Urbanistyki, Mieszkalnictwa i Polityki Miejskiej (www.mhu.gov.ma);
- Ministerstwo Energii, Górnictwa i Zrównoważonego Rozwoju (www.mem.gov.ma);
- Ministerstwo Rolnictwa, Rybołówstwa Morskiego, Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Wód i Lasów (www.agriculture.gov.ma);
- Ministerstwo Przemysłu, Inwestycji, Handlu i Gospodarki Cyfrowej (www.mcinet.gov.ma);
- Ministerstwo Turystyki (www.tourisme.gov.ma);

18. Sądownictwo gospodarcze

Kodeks handlowy i Karta inwestycji opublikowane są na Portalu Prawnym i Sądowniczym Ministerstwa Sprawiedliwości (www.adala.justice.gov.ma).

Trybunały handlowe zostały ustanowione na mocy ustawy nr 53-95 z 06.01.1997 ogłoszonej dekretem króla Maroka nr 1.97.65 z 12.02.1997.

Obecnie w Maroku działa 8 trybunałów handlowych (Rabat, Casablanca, Fez, Tanger, Marrakesz, Agadir, Oujda et Meknes) oraz 3 sądy apelacyjne handlowe (Casablanca, Fez, Marrakesz). Od decyzji trybunałów handlowych można odwoływać się do sądów apelacyjnych handlowych, których decyzje mogą być z kolei przedmiotem skarg kasacyjnych wnoszonych do Sądu Najwyższego. Sędziowie trybunałów handlowych są sędziami zawodowymi. Słabości systemu wynikają m.in. z braku odpowiednich kwalifikacji sędziów i urzędników sądowych w zakresie orzekania w sprawach handlowych, a także ze znacznej liczby niewyegzekwowanych wyroków.

W gestii trybunałów handlowych leży orzekanie we wszystkich sporach handlowych, w tym w kwestiach dotyczących kontraktów handlowych, relacji handlowych pomiędzy kupcami, papierów handlowych, spraw spornych pomiędzy wspólnikami, firm handlowych (jako wartości majątkowej i niematerialnej – klientela, reputacja itp.).

Do zadań trybunałów handlowych należy również nadzór nad formalnościami załatwianymi w rejestrze handlowym.

Alternatywnymi formami regulowania sporów są arbitraż i mediacja konwencjonalna (umowna).

19. Akty prawne regulujące aktywność inwestorów zagranicznych

Karta inwestycji (Charte de l'investissement) została opublikowana w Dzienniku Urzędowym (Bulletin officiel) nr 4336 z 6 grudnia 1995 roku. Jej tekst jest dostępny na stronie internetowej Sekretariatu Generalnego Rządu: (www.sgg.gov.ma) oraz na portalu prawno-sądowym marokańskiego Ministerstwa Sprawiedliwości: (<http://adala.justice.gov.ma>).

Wysiłki podejmowane w ostatnich latach przez rząd mają na celu rozszerzenie i zwiększenie atrakcyjności marokańskiej oferty inwestycyjnej dotyczącej sektorów priorytetowych. Oferta skierowana do inwestorów jest kompleksowa. Do jej atutów należą propozycje w zakresie odpowiedniej infrastruktury z wysoką jakością usług towarzyszących, zachęty inwestycyjne, programy kształcenia zawodowego. Opierając się na wcześniejszych doświadczeniach w zakresie stref przemysłowych, rozwinięto nową koncepcję zagospodarowania obszarów przeznaczonych pod inwestycje. Obecnie tworzone strefy oferują pełną gamę usług towarzyszących, które mają przyczynić się do obniżenia kosztów i zwiększenia konkurencyjności firm. Systemem zachęt objęte są inwestycje przemysłowe m.in. w takich sektorach jak podwykonawstwo dla przemysłu samochodowego, elektronicznego i lotniczego oraz produkcja związana z nanotechnologią, mikroelektroniką i biotechnologią.

Ze wsparcia Funduszu Hasana II na rzecz Rozwoju Gospodarczego i Społecznego mogą korzystać projekty inwestycyjne na sumę ponad 5 mln MAD (ok. 450 tys. EUR) przy nakładach na wyposażenie przekraczających 2,5 mln MAD (ok. 225 tys. EUR). Jednak maksymalny wkład Funduszu nie może przekroczyć 10% wartości inwestycji ani sumy 20 mln MAD (ok. 1,8 mln EUR).

Natomiast pomoc dla dużych inwestycji przekraczających 200 mln MAD (18 mln EUR) i tworzących 250 bezpośrednich i stałych miejsc pracy obejmuje:

- zwolnienie z ceł i podatku VAT produktów importowanych przeznaczonych na realizację projektu inwestycyjnego,

- wkład w zakup gruntów,
- pomoc w realizacji infrastruktury zewnętrznej,
- wsparcie w zakresie kształcenia zawodowego.

Całkowita wielkość pomocy nie może być jednak wyższa niż 5% wartości inwestycji.

Wśród argumentów przemawiających za inwestowaniem w Maroku wymienia się m.in.:

- ewoluujący system zachęt,
- te same zachęty przewidziane dla inwestorów krajowych i zagranicznych,
- korzystne regulacje celne (w tym maksymalne cło na import dóbr inwestycyjnych wynoszące 2,5%, zerowa stawka celna dla dóbr inwestycyjnych importowanych z UE lub w ramach inwestycji o wartości przekraczającej 18 mln EUR, możliwość korzystania z procedury odprawy czasowej przy przywozie surowców, które po przeróbce zostaną powrotnie wywiezione, stosowanie procedury składu wolnocłowego dla firm eksportowych),
- sprzyjający system dewizowy (prawo do posiadania konta w dirhamach wymiennalnych, możliwość zachowania 50% wpływów w dewizach, swobodny transfer zysków, dywidend, kapitału),
- ulgi podatkowe (zwolnienie eksportu dóbr i usług z podatku od dochodów firm, w ciągu pierwszych 5 lat i obniżenie podatku do 17,5% w następnych latach, całkowite zwolnienie z opłat rejestracyjnych przy nabywaniu gruntów, zwolnienie z podatku miejskiego w ciągu pierwszych 5 lat).

Marokańskie władze podkreślają, że uregulowania prawne dotyczące inwestycji mają na celu uproszczenie procedur administracyjnych, redukcję kosztów inwestycji, obniżenie obciążeń podatkowych, preferencyjne traktowanie firm eksportowych oraz działalności w niektórych sektorach.

20. Prowadzenie działalności gospodarczej w Maroko

Formy prawne prowadzenia działalności gospodarczej

W marokańskim prawie gospodarczym występują trzy rodzaje spółek: kapitałowe, osobowe i o umocowaniu szczególnym. Do spółek kapi-

tałowych zalicza się spółkę akcyjną (societe anonyme), spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością (société à responsabilité limitée – SARL) i spółkę komandytowo-akcyjną (société en commandite par action). Do spółek osobowych zalicza się spółkę partnerską (société en nom collectif), spółkę komandytową ograniczoną (société en commandite simple) oraz partnerstwo kapitałowe (société en participation). Wśród spółek o szczególnym umocowaniu wyróżnia się spółkę inwestycyjną (société d’investissement), spółkę spółdzielczą zakupową (société coopérative d’achat), spółkę spółdzielczą konsumpcyjną (société coopérative de consommation) oraz spółkę wzajemnych ubezpieczeń (société mutualiste).

Charakterystyka najważniejszych rodzajów spółek

Spółka Akcyjna – akcjonariusze ponoszą odpowiedzialność za straty spółki do wysokości wniesionego kapitału. Minimalna liczba akcjonariuszy – 5. Spółkę akcyjną zakłada się na okres 99 lat z możliwością przedłużenia okresu funkcjonowania. Kapitał minimalny dla spółek będących w obrocie handlowym wynosi 3 mln MAD a dla pozostałych 300 000 MAD. Kapitał zakładowy musi być w całości wniesiony przed dokonaniem rejestracji spółki. Minimalna wartość akcji to 100 MAD. Akcje spółki mogą trafić do obrotu jedynie po dokonaniu rejestracji spółki (lub w przypadku podniesienia kapitału zakładowego). Statut spółki wymaga formy pisemnej. Zarządzanie spółką może przyjąć 2 formy:

- Rada Dyrektorów – licząca od 3 do 12 członków. Rada jest nominowana przez walne zgromadzenie spółki, a ze swojego grona wyłania prezesa.
- Zarząd i Rada Nadzorcza – w tym przypadku Zarząd wybierany jest przez Radę Nadzorczą i może liczyć do 5 członków. Rada Nadzorcza liczy od 3 do 12 członków i jest wybierana przez walne zgromadzenie. Członkowie Rady Nadzorczej nie mogą być równocześnie członkami Zarządu. W takim przypadku nazwa firmy musi zawierać oznaczenie „spółka akcyjna z radą nadzorczą i zarządem”.

Odmianą spółki akcyjnej jest spółka akcyjna uproszczona (SAS). Składa się ona z 2 lub więcej akcjonariuszy, którzy zakładają ją w celu wspólnego zarządzania oddziałem lub spółką-matką.

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością – udziałowcy odpowiadają za zobowiązania spółki do wysokości wniesionego kapitału. Spółkę

może utworzyć jeden wspólnik (wspólnik jednoosobowy), a maksymalna ilość wspólników nie może przekraczać 50. Kapitał zakładowy może być dowolnie ustalany przez wspólników, a jego wysokość musi być zapisana w statucie spółki. Dzieli się on na równe części. Udziały są zbywalne i można je swobodnie przekazywać innym udziałowcom, rodzinie i wspólnikom. Przekazanie osobom trzecim może nastąpić w przypadku wyrażenia zgody przez $\frac{3}{4}$ wspólników spółki. Środki wpłacane na kapitał zakładowy są blokowane na koncie bankowym do momentu osiągnięcia kwoty 100 000 MAD. Mogą one zostać wybrane po zarejestrowaniu spółki w rejestrze handlowym. Zarządzanie SARM powierzają się jedno lub wieloosobowemu zarządowi. Do kontroli działalności Zarządu zgromadzenie wspólników powołuje jednego lub więcej audytorów księgowych.

Spółka komandytowo-akcyjna składa się z komplementariuszy i komandytariuszy. Jej kapitał dzieli się na akcje. Komplementariusze odpowiadają za zobowiązania spółki solidarnie całym swoim majątkiem, natomiast komandytariusze odpowiadają do wysokości wniesionego kapitału. Komandytariuszy nie może być mniej niż trzech. Pierwsi członkowie zarządu są wskazywani w zapisach statutu spółki i dopełniają wszystkich formalności związanych z rejestracją. Następnie, członkowie zarządu są mianowani przez zwyczajne walne zgromadzenie. Walne zgromadzenie mianuje także co najmniej trzech członków rady nadzorczej oraz audytorów spółki.

Spółka partnerska – spółka handlowa, w której wspólnicy odpowiadają za zobowiązania spółki solidarnie całym majątkiem. O ile statut spółki nie stanowi inaczej, wszyscy wspólnicy zarządzają spółką. Jeśli wspólnicy zadecydują o powołaniu zarządu, to zarówno powołanie, jak i odwołanie następuje w drodze jednomyślności. Czynności przekraczające umocowanie zwykłego zarządu muszą być podejmowane jednogłośnie przez wspólników (chyba że statut wyraźnie stanowi inaczej). Wspólnicy działając większością głosów mogą powołać audytora lub audytorów do kontroli nad spółką. Udziały w tego typu spółce są imienne i mogą być przekazane innym osobom jedynie za zgodą wszystkich wspólników. W przypadku śmierci jednego ze wspólników spółka kończy działalność, chyba że wcześniej zostanie postanowione o kontynuowaniu działalności z osobą dziedziczącą prawa do udziałów.

Formalności związane z rejestracją spółki

1. Wybór nazwy spółki - dotyczy wszystkich rodzajów spółek. Wyboru nazwy dokonuje się w marokańskim Urzędzie ds. Własności Przemysłowej i Handlowej. Do wybrania nazwy należy złożyć odpowiedni formularz i przedstawić dokument tożsamości (dowód lub paszport). Koszt wyboru nazwy to wydatek rządu 170 MAD (50 za sprawdzenie dostępności, 100 za wydanie zaświadczenia i 20 za znaczki skarbowe). Gdy nazwa jest dostępna, formalności należy rozpocząć w ciągu miesiąca, gdyż po tym czasie zaświadczenie traci ważność.

2. Utworzenie statutu spółki – w formie aktu notarialnego - dotyczy wszystkich spółek o celach handlowych. Koszty na tym etapie wiążą się z wynagrodzeniem notariusza, poświadczeniem każdej strony statutu (20 MAD za stronę) oraz prowizją od wysokości kapitału zakładowego (1,5% minimum 1000 MAD).

3. Wypełnienie formularzy rejestrowych – w szczególności dotyczy to SA i SAS. Koszty będą związane z wynagrodzeniem kancelarii prawnej.

4. Zablokowanie kapitału – dzieje się to w ciągu 8 dni od zebrania kapitału, a dokonuje się tego w banku, który wystawia zaświadczenie o tej operacji. Blokując kapitał należy przedstawić w banku statut spółki, formularze rejestrowe oraz dowody tożsamości. W szczególności dotyczy to spółek handlowych (SA, SARL, SAS).

5. Przygotowanie deklaracji wpisu – dokonuje się tego u notariusza. Trzeba posiadać zaświadczenie o zablokowaniu kapitału zakładowego na koncie bankowym.

6. Złożenie dokumentów rejestracyjnych – następuje w Regionalnej Dyrekcji Podatkowej. Dotyczy takich spółek jak: SA, SARL, SNC, SCS, SAC. Spółki muszą przedstawić dokument własności lub wynajmu miejsca, które będzie siedzibą spółki. Spółki akcyjne muszą uiścić opłatę w wysokości 1,5% kapitału zakładowego (minimum 1000 MAD) oraz po 20 MAD za każdą stronę statutu spółki. Dodatkowo występuje opłata w wysokości 200 MAD za mianowanie Prezesa i Rady Nadzorczej. Wszystkie pozostałe spółki płać 1000 MAD niezależnie od wysokości kapitału zakładowego.

7. Zgłoszenie do Dyrekcji Regionalnej ds. Podatków w celu otrzymania zezwolenia na działalność i otrzymania dokumentów podatkowych (numer VAT).
8. Zarejestrowanie w rejestrze handlowym – dotyczy to wszystkich rodzajów spółek (za wyjątkiem partnerstwa kapitałowego). Dokumenty składa się w regionalnym oddziale Trybunału Handlowego. Dla osób prawnych jest to wydatek rzędu 350 MAD, a dla osób fizycznych 150 MAD.
9. Zapisanie się do Krajowej Kasy Ubezpieczeń Społecznych – dokonuje się tego bezkosztowo w regionalnym centrum inwestycyjnym.
10. Ogłoszenie w oficjalnych publikatorach. Każda spółka handlowa musi opublikować informację o utworzeniu w dziennikach urzędowych. Dla przykładu SA i SAS muszą zrobić to 2 razy – przed i po rejestracji w Trybunale Handlowym.

IV. Przydatne adresy i linki

Ministerstwo Gospodarki i Finansów (Ministère de l'Économie et des Finances)

Bd. Med V. Quartier Administratif

Rabat – Chellah – Maroc

Tel.: +212 5 37 67 75 01 do 08

Fax: +212 5 37 67 75 26

E-mail: internet@finances.gov.ma

www.finances.gov.ma

Invest in Morocco

(Agence Marocaine de Développement des Investissements)

32, rue Honaine angle avenue Michlifen

Agdal – Rabat – Maroc

Tel. + 212 537 22 64 00

Fax + 212 537 67 34 17/42

E-mail: info@invest.gov.ma

Ambasada RP w Rabacie

23, av. Oqbah

B.P. 425

10 090 Rabat – Maroko

tel.: +212 537 77 11 73

tel.: +212 537 77 17 91

fax: +212 537 77 53 20

E-mail: rabat.amb.sekretariat@msz.gov.pl

 PAIH Expo
I Forum Wsparcia
Polskiego Biznesu za Granicą

 Polska Agencja
Inwestycji i Handlu
Grupa PFR